

#24

גליון לשבת קדש
מצורע - הגדול - חג הפסח

נעים
שבת

ניעים שבת
הרב בנימין בוימל

מדלג על ההרים

עם ישראל הם בני נביאים, חוש ריח מפותח להם. מגיעים ימים אלו, והם מרגישים משהו... עובדה: מתי עוד היו מתנדבים בשמחה לעבור מחירות ל"עבדות"? ראו איך מתגייסים הם, במיוחד נשים צדקניות, לחודש של אימונים מפרכים במסגרת מלחמת המצוה בחמץ ומלחמת הרשות באבק. מלחמה אכזרית

ללא פשרות עד לניצחון המוחלט. חמושים היטב בתכשירי "סנו" שונים, יוצאים הם לקרב, מטפסים על סולמות לגבהי תקרות ושוב זוחלים אל מתחת המיטות, נדחפים אל מעבר לארונות ומסתערים על תריסים וחלונות. שואבי האבק רועמים מכל עבר ומכת"זיות פרטיות מתיזות סילוני מים על כל מה שזז. טוב שהכינת מלאה עד גדותיה...

וטרם נגענו במערך התיקונים והשיפוצים ובהתגייסות בולמוסית של כל שכבות העם למבצעים הירואיים של קניות וכיבוש תכולות החנויות... עם ישראל בהתרגשות אדירה: "אביב הגיע פסח בא!" והנשמה היהודית רוטטת ומתלהבת לקראת החג הנפלא הזה.

למה נקרא שמו "פסח"? כל תינוק יודע: "על שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים". רגע. זה לא ענין טכני, הדילוג? כדי להגיע מבית מצרי אחד למשנהו יש לדלג מעל בית היהודי, לא כך?

המדרש נותן ממד שונה לגמרי לענין זה של הדילוג: "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, ר' נחמיה אומר: 'קול דודי' - זה משה. בשעה שבא ואמר: 'החודש הזה אתם נגאלים', אמרו לו: 'רבינו משה, היאך אנו נגאלים, וכל ארץ מצרים מלאה מטינופת עבודת גילולים שלנו? אמר להם: 'הואיל והוא הפץ בגאולתכם אינו מביט בעבודת גילולים שלכם, אלא מדלג על ההרים המשך בעמ' הבא <

שביבי | הרב
אמונה | אהרון בייפוס

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר". הצוויו בלילה הזה הוא ייחודי - להעביר את המסרים לדור הבא, 'למען תספר באזני בנך'. ליל הסדר טומן בחובו סגולה - להטמעת ערכי האמונה הבסיסיים, ולילדים בדווקא, אשר תמימתם הבסיסית מאפשרת להם לקבל מסרים כמות שהם. ומוסיף המהרי"ל בלוך, אף לכלל משתתפי סדר, באמצעות מסרים סמויים המובילים למסר המרכזי - אמונה. וכפי שידוע בעולם הפירסום - אין תחליף לעוצמת ה"פרסומת הסמויה", (לדוגמא: המרצה הנערץ, יאחזו פחית קוקה קולה ביד, לכל אורך ההרצאה), הפרסום הסמוי חוזר. הוא מחסל את ה"דחייה-והתגוננות" שיש לו לאדם בטבעו. השאיפה בלילה זה, לספר את ההגדה "לילד" שבנו - הרובד התמים והכנוע שבתוכנו...

(של ע"ז)... רבנן אומרים: אמרו לו: 'היאך אנו נגאלים ואין בידינו מעשים טובים?' אמר להם: 'הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט למעשיכם הרעים'". (ילקוט שמעוני שה"ש ב)

וואו!

חינם לגאול אותנו? "כשכל ארץ מצרים מלאה מטינופת עבודת גילולים שלנו?" כש"אין בידינו מעשים טובים"? אלמלא מדרש מפורש הוא, אי אפשר לאומרו. אכן כן! חינם. לכבוד מה? לכבוד אהבתו אותנו. "הואיל והוא חפץ בגאולתכם" – זו הסיבה ואין בלתי.

דברי חז"ל אלו נוסכים בנו כח ועצמה לאין שיעור. אין חג הפסח ככל החגים. המועדים כולם הם ימי עבודה שלנו, ראש השנה ויום הכיפורים – תשובה מראה, סוכות ושמחת תורה – תשובה מאהבה, הכנה של שבעה שבועות לקראת שבועות. עבודת הפסח לא שלנו היא. עם ישראל לא התכוון אליו כלל. שקועים היו במה שהיו, ללא מצוות וללא מעשים טובים – "ואת ערום ועריה". מה לעשות, הקדוש ברוך הוא אהב אותם, כך כפשוטו, ומרוב אהבתו, דילג מעל הררי זוהמתם וגבעות זימתם והביט אל תוככי נפשם, אל הניצוץ הפנימי שמאיר ואינו כבה לעולם.

לא פלא מעתה שחג זה רם ומתנשא מעל כל החגים – "בראש כל מועדות נשאת פסח", ומנשא הוא אותנו עמו. ישראל קדושים מתרגשים לקראת חג זה ומייחלים אליו. מצפים הם ללילה הקדוש בו מתעוררת בכל שנה אהבת דודים בינם לבין אביהם שבשמים, אהבה שאינה תלויה בדבר, שאינה תלויה במעשיהם הטובים, בדרגתם הרוחנית. מצפים הם שכמו אז, ידלג הקב"ה גם עתה על הררי עוונותיהם, יביט אל עומק פנימיותם ואל יפי נשמתם ויחון אותם באהבתו הגדולה. מתרגש הוא איש ישראל, חשה נשמתו את ההתחדשות הרוחנית הרבתית המתחוללת ביום זה בכל שנה ושנה.

בפתחו של ליל הסדר מכריזים אנו ואומרים: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" – ראו מצה זו כמה עניה היא, לא שמן, לא ביצה ולא סוכר, אפילו "פת במלח" איננה. כך בדיוק היו נראים אבותינו במצרים! עניים. מאוד. לא תורה לא מצוות ולא מעשים טובים. בהכרזה זו מזמינים אנו את כולם, גם מי שבעיניו אינו ראוי לשפע רוחני, לנצל את סגולתו המיוחדת של לילה זה שכולו אתערותא דלעילא מאתו יתברך..

ידועה אמרתו של ה"קדושת לוי": הקב"ה וכנסת ישראל אוהבים ומחבבים זה את זה, הקב"ה קורא לחג זה "חג המצות" להגיד שבחם של בניו אהוביו ולהזכיר חסד נעוריהם – צאתם אחריו במדבר טרם הספיק בצקם להחמיץ. וכנסת ישראל מחזירה לו אהבה וקוראת כנגדו לחג "פסח", להגיד שבח חתנה אהובה שפסח על בתי אבותינו במצרים.

נוכל לומר ש"חג המצות" ו"חג הפסח" אלו שני צדדים של אותה מטבע. שני שמות שמעבירים מסר אחד ורומזים על סודו הנורא של יום קדוש זה: "חג המצות" על שהיו אבותינו עניים ברוחניות, ללא מצוות וללא מעשים טובים, והקב"ה ברחמיו ובאהבתו הגדולה הוציאם באתערותא דלעילא ללא שום הכנה מצידם כלל. ו"חג הפסח" על שם הפסיחה – הדילוג. שדילג הקב"ה מעל הרים של מעשים רעים ומעל גילולי עבודה זרה ומצא בתוכם את הניצוץ פנימי שלא כבה גם לאחר מאתיים ועשר שנות גלות וטומאה.

מה נעים מעתה מנהג לבישת הקיטל בליל הסדר. אין נאה ממנו. בלילה קדוש זה לובשים אנו בגד לבן חלק שאין בו צבע ואין בו גוון, בגד שמראה על עניותנו, ללא זכויות וללא מעשים, להזכיר ולהיזכר: לא בחסד ולא במעשים זכינו להיגאל כי אם באהבתו הגדולה אלינו ובחמלתו עלינו.

כימי צאתנו מארץ מצרים, הראנו נפלאות, אמן.

חג נפלא שמח וכשר.

להצלחת אומותינו בהנחלת המורשת והעתקתה לדורות הבאים זה כבר 3336 שנה. הצלחתנו נעוצה בהכרה כי היכולת של ההורים להשפיע על ליבותיהם של עולליהם וטפם תלויה לא במה שהם אומרים להם מה להיות ומה לעשות, אלא במה שהם מראים להם כיצד להיות. הכרה זו ודפוס התנהגות זה, הם הסיבה לכך שאומתנו בשונה מאומות ומעצמות אחרות,

לא נפלה לתהום
הנשייה והיא גם,
משמשת עבורנו
כ"מראה כיוון"
כיצד עלינו
כהורים
להיערך
לקראת
מצוות
'והגדת
לבנך'.
בעידן בו ב"ה
נתרבו ההגדות,
עורך הסדר יכול
לילך לאיבוד בין שלל
ה'זורטים' והפירושים. עד כי
היהו שיאמרו: "כל שלא אמר וורט מכל

השבוע במקרה או שלא במקרה שהיתי מספר ימים עם קבוצה ב'מדבר צין', המדבר האחרון שחצו אבות אבותינו ביציאתם ממצרים טרם כניסתם לארץ המובטחת.

זאת הייתה הזדמנות טובה לא רק להיזכר ביציאת מצרים ובכך לקיים את המצווה התמידית של: **"למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך"**, אלא; גם לחוש ולחוות קמעה, מהי המשמעות של הליכה במדבר - בארץ לא זרוע. כיצד מתגמד ה"אדם" למול המרחבים האין סופיים והמצוקים האדירים כשמוכל עבר פרוסים בפניו השיממון ולהרהר מדוע נחשבת הליכה זו במדבר, כחסד נעורינו והפגנת אמונה כבירה באלוקינו.

אם לא שטרודים המוני בית ישראל בהכנות הקדחתניות לקראת הפסח, ניתן היה לומר שזהו 'מסע' חובה כהכנה לקראת הלילה הגדול, בו נשב יחדיו איש וביתו סביב שולחנות ערוכים ועליהם סימני הסדר; פסח מצה ומרור וננחיל את מסורת אבותינו לדורות הבאים. שהרי כפי שכבר ניסח זאת הרמב"ם ביד החזקה וז"ל: "...בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים... כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית...". בשונה מנוסח ההגדה בו נאמר: "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" גורס הר"מ: **"...להראות את עצמו..."** שמשמעו: לא די בכך שאדם יראה את עצמו כאילו היה עבד שיצא עתה יצא לחירות וסיפור יציאת מצרים איננו רק סיפור וזיכרון מאורע היסטורי שארע לאבותינו אותו אנו מציינים. אלא חובה עלינו להראות במעשינו ולהמחיש בהתנהגותנו את הפיכתנו לבני חורין. להראות כבני חורין זאת משימה שאיננה מתאפשרת ומסתכמת במלל וזיכרון אלא שמה דגש על הפעולות והמעשים. לא בכדי שינה הר"מ מנוסח ההגדה ובמקום **לראות את עצמו כתב: להראות את עצמו**. בשינוי לשון זה, מעמיד הר"מ את אחד היסודות הגדולים וההסברים

צידה לדרך

הימנעו מפלפולים ודרשות התמקדו
במעשים ופעולות המביעות
וממחישות.

הגדה שברשותו, לא יצא ידי חובה".
למען הסר ספק עלינו לזכור את עשרת המילים: **"להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים"** ועל פיהם לגזור את פעולתנו ודיבורינו בלילה זה. עלינו לנהוג ולהראות כבני מלכים ובני חורין, כמי שראו את היד הגדולה וחדורים במלא אמונה והכרת טובה, שמחים ומאושרים כי יש לנו בשביל מה לחיות ועבור מי לעבוד.

"לא הצלחתי לזכות את הרבים במצוות שריפת חמץ".

הלכתי עם המריצה לכיוון הפח הגדול של הבניין כדי לרוקן את כל האפר שנשאר מהשריפה...

בצער גדול שפכתי הכל והלכתי הביתה מבויש.

נשכבתי על הספה ונרדמתי. התעוררתי לקול סירנות מכבאי האש החזקות ורעש המולה. הסתכלתי מהחלון וראיתי רק עשן והתקהלות גדולה של אנשים. לפתע נשמעו דפיקות חזקות על הדלת. הלכתי בבהלה לפתוח, הצצתי בחור של הדלת, ואני רואה כמעט את כל השכנים שלי מצטופפים בעצבים "דם, אש ותימרות עשן" מאחורי הדלת שלי

ובראשם הזקן ה"נחמד". פתחתי להם.

"כן, שכניי היקרים, במה אני יכול לעזור?"

"לעזור?!", צרח הזקן בעצבים, "שרפת את כל הפח עם השריפת חמץ שלך! אתה תשלם על כל הנזק שגרמת!".

הסתכלתי על הזקן הרגזן והסתכלתי על השכנים... וחיך גדול נמרח על פניי.

ברוך ה'! "רבתיי", אמרתי בשלווה, "אתם לא צריכים לכעוס... זכיתם לעשות היום מצווה גדולה מאוד! **מצוות שריפת חמץ**".

שיהיה פסח כשר ושמח!!!

כן, גם 'פרצוף חמוץ' זה חמץ!

ראיתי כתוב דבר פלא ממש בספר "חסד לאברהם" סבו של החיד"א זצוק"ל, שבכל שנה ושנה הקב"ה שלושים יום לפני הפסח עושה משוא פנים וברוב חסדיו מוציא מהיכלות הטומאה את נפשות ישראל, קצת קצת כל לילה, וכל פושעי ישראל כאשר מגיע ליל פסח

כולם פטורין ובני חורין!

אי פעם לפני שנים רבות... גרנו בבניין שהיו שם בעיקר 'שמאלנים' אהה... אנשים 'רחוקים ממצוות'. לקראת פסח החלטתי לעשות מעשה ולזכות את הרבים, להציב בבניין המגורים שלי פינה לשריפת חמץ, לטובת כל הדיירים.

לקחתי מריצה והתחלתי לשרוף חמץ. קיוויתי שהכל ילך חלק ושאני אצליח לזכות את הרבים. כנראה שנוכחותי

שם לא הייתה כל כך רצויה. נוצרה התלהטות גדולה - ולא של האש. "הלו, תעיף את המריצה שלך מפה, או שאני קורא למשטרה!", צעק לי זקן אחד. הוא החל לארגן שלטים נגד הרעיון

שלי. "בסדר, אדון", ניסיתי, "תן לי חצי שעה. אולי יש אנשים שרוצים לשרוף חמץ". "תקשיב טוב, דוסצ'יק. בבניין שלנו לא תהיה כפייה דתית! הבנת? אף אחד לא ישתף איתך פעולה". הזקן הרגזן אירגן את כל דיירי הבניין נגדי, ופתאום אני רואה אותם אוספים את כל החמץ מהבתים שלהם, יורדים למטה, וזורקים אותו לפח הגדול של הבניין, מול העיניים הנדהמות שלי.

"חברה, אתם מחמיצים את המטרה", התחננתי בייאוש.

ישבתי ובכיתי לה', עד שכבתה האש במריצה שלי.

"סיימתי את תפקידי", אמרתי בבכי.

נעלה.

הגמ' במנחות [מ] אומרת שאם אדם לא קיים מצוה שחייב בה יענש, משא"כ במצוה שלא חייב בה ורק יכל לעשות ולא עשה על זה לא יענש אבל בעידנא דריתחא מענישים אותו גם על זה שלא הכניס את עצמו למצוה זו. וכמו שאומר רבינו יונה שאם היה אוהב המצוות היה מכניס את עצמו לחיוב.

ולפי"ז מסביר ר' חיים מבריסק שהפסוק הנה היום בא בוער כתנור וכו' זה קאי על עידנא דריתחא שאז מענישים את האדם גם אם יכל לקיים מצוה שלא חייב בה.

ולכן אומר הפסוק וחמלתי עליכם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו, שאם אתה בגדר של בן העובד שהשתדלתם לקיים המצוות כראוי אז תנצלו בעידנא דריתחא. ואם ח"ו תעבדו אותו כעבודת עבד אז לא תזכו.

ההפטרה של שבת הגדול מדברת על העתיד לבוא כמו שכתוב "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא". וכתוב "כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם".

שיגיע הגאולה זה יהיה יום הדין לרשעים ולצדיקים. וכמו שאומרת הגמרא בנדרים [ח'] לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וצדיקים מתעדנים בה ורשעים נידונים בה וזה מה שכתוב כי הנה היום בא בוער כתנור.

ובהמשך כתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וכו' וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו. וצ"ב מה הכוונה 'בנו העובד אותו'? ובשם ר' חיים מבריסק צ"ל מובא דידוע שיש הבדל בין עבודת 'בן' לעבודת 'עבד'. עבד עושה מה שחייב משא"כ בן עושה גם מה שלא חייב באופן היותר

אילנא ברבא ה' דב סוקולובסקי

משניות פסחים בקרלסבאד

לעמו קורא לחג ע"ש המצות וכמ"ש זכרתי לך חסד נעורייך שיצאו מהר ולא הספיק בצקם להחמיץ, ואנחנו קוראים ע"ש הנס הגדול שפסח על בתינו. ווארט זה מובא גם בשם רבי אברהם אחי הגר"א בעל מעלות התורה. ואולי שני נביאים התנבאו בסגנון אחד ואולי מלקט א' שכח מהיכן ליקט.

והוסיף הקדוש"ל (זוה כר ודאי ממנו) שפסח זה מלשון ריקוד, שבכל בית של היודי הקב"ה כביכול ריקד "דא וואוינט א איד". דברים אלו כבר אפשר היה לקרוא באחכמה גירסה 3.

בשמות גיטין אות פ' בשם פנחס, דן אם לכתוב מלא י' או חסר, ובהגהות שי למורה שם כ' 'ובקיץ שנת תריב הייתי בקרלסבאד והוצרכתי ללמוד משניות עבור נשמת מת א' שהיה שמו פנחס ולא נמצא אצלנו משניות שהפרקים מתחילים באות פ ואמרתי שמאחר ופסחים בגי' פנחס חסר דוק ותשכח ילמוד פסחים'.

והלא דבר הוא שפנחס הוא אליהו (וגם עתיד לבשרנו בניסן) גימטרייתו היא פסחים. ויש כאלה שבטוחים שהם רואים אותו בשפוך חמתך.

פלאגי': מנהג חסידים ואנשי מעשה לקרוא לפרשת מצורע 'פרשת טהרה', שלא להזכיר מצורע. מובא בחיד"א ובבא"ח ובמהר"ח פלאגי' ועוד. וטעמם כגדי לא להוציא דבר מגונה מפיו כדאי' בפסחים ג. (זוה הקשר לפסח) אכן המג"א בסי' קמ"ו סק"ב שמביא כמה דברים שצריך להזהר בהם וביניהם לא להוציא דבר מגונה מפיו ולא מביא הדוגמא הזו.

אקרמן: בד"כ חל שבת הגדול בפרשת צו כי שם כתוב על דיני בליעה בכלים שכלי חרס צריך להישבר וכו' ואכן גם כשהוא חל בפרשת מצורע יש לזה ענין דבפרשה זו נאמר (טו יב) וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים ואמנם אינו עוסק בבליעה מ"מ למדים מפסוק זה במה מצינו עי' רש"י ועלכן יש לו גם קשר לפסח. ווארט זה אמר הרב אהוד אקרמן הי"ו. ועדיים לא מצאנו סיבה לשנים שחל שבה"ג באחרי מות.

גירסה 3: בפירוש תוספות חדשים בריש פסחים מביא מהקדושת לוי, זקנו הק' של מורנו ורבנו שליט"א שבתורה חג הפסח קרוי חג המצות ובחז"ל הוא נקרא חג הפסח וכן בלשוננו. ומבאר שהקב"ה באהבתו

”סימן ת”ל ובו סעיף אחד. שבת שלפני פסח קורין אותו **שבת הגדול** מפני הנס שנעשה בו.”

יש לעיין מדוע שבת הגדול נקרא כן? ומפני מה קבעוהו דווקא לשבת ולא ל’ ניסן? ואיך זה קשור ל’מכה מצרים בכוריהם? והאם ישנה ברכה שונה כשבת זו מ’גוט שבת’?

ולכאורה מאוד תמוה וכי בשביל ”הלכה זו” צריך סימן בש”ע? אין הלכה בש”ע שביום ט”ו בניסן קורין אותו חג הפסח, וכמו”כ בס”ת צ”ד וביום החמישים לספירת העומר הוא חג השבועות לא כתב הל’ שקורין אותו חג השבועות, **צ”ב א”כ מהו הלכה בכך ש”קורין אותו שבת הגדול”?**

ואחרי החיפוש מצאתי ששאלה זו כבר הקדים לשואל בעל התשובות בית דוד ס’ קמ”ב (להרב יוסף דוד אב”ד שאלוניקי לפני כ-300 שנה) וכתב לתרץ שכיון שיש מצוה לזכור נסי ה’ יתברך לכן יש מצוה בקריאת שם שבת הגדול כדי להיזכר בנס והוי מנהג של מצוה ודין שלכן כתבו הטור.

ולפי זה מן הראוי לספר קצת מן הניסים שקראו בשבת הגדול, ולכן אעתיק בקצרה המבואר בראשונים: ”שכשראו המצרים כך [שלקחו שה לפסחו בעשור לחודש שהיה אז בשבת] חגרו איש חרבו על ירכו ויבקשו להשמיד להרוג את כל היהודים וה’ ברחמיו הגין עליהם והחלה את מצרים בתחלואים משונים ונידונו ביסורים גדולים, ולא יוכלו להזיק לישראל כלבו ס’ מ”ד.”

עוד עיין תוס’ שבת פז: ד”ה ואותו יום בשם המדרש, שאותה שבת נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושים כך, אמרו להם זבח פסח

למה אוכלים מצה: רמז לאכילת מצה בפנ”ע ומרור בפנ”ע ואח”כ יחד מביא בקובץ אמרי צדיקים (נמצא בארון הספרים במשרדו של מו”ח צ”ל המלא בספרי קודש משומשים) בשם ספר שובע שמחות שביצי”מ ע”י הנסים והנפלאות נתגלה שנהוא ברא שמים וארץ וכל צבאם, והמצה היא כמדמות רקיע הנקודות שבה הם כוכבים נראים ברקיע והמרור הוא פרי האדמה להורות שהשי”ת ברא שמים וארץ וכל צבאם. ובחגיגה דף יב יש מחתלו’ ב”ש וב”ה אם שמים נבראו תחילה או ארץ או שזה כהוא נבראו ובזה אנחנו מרמזים כל הדעות בתחילה אוכלים פרי האדמה (כרפס), ואח”כ מצה ושוב פרי האדמה (מרור) ואח”כ מצה ומרור ביחד.

ואמנם יש כאלו האוכלים מצות אפיוות מאד מאד המרמזות בעיקר על מזג אויר סגרירי אבל עכ”פ שיהיה בתיאבון.